

OSLO TINGRETT

DOM

Avsagt: 30.04.2018 i Oslo tingrett,

Saksnr.: 17-173396TVI-OTIR/01

Dommer: Tingrettsdommer Elisabeth Jordan Ramstad

Saken gjelder: Krav om midlertidig forføyning for gjenåpning av konti, samt krav om kundeforhold i bank, jf. fal. §14.

Sunde Bitmynthandel

Advokat Odd Bovim

mot

Nordea Bank Ab (publ), Filial i Norge

Advokat Hallvard Gilje Aarseth

DOM

Saken gjelder Sturle Sundes krav om å få åpne konto i bank for selskapet Bitmynt A/S når selskapet har som formål å handle med kryptovaluta.

Sakens bakgrunn

Sturle Sunde opprettet 25. september 2015 en privat brukskonto i Nordea Bank Ab (publ), Filial i Norge («Nordea»). Sunde søkte om brukskonto som privatperson, og i kundeprofilskjemaet krysset han av for at han ville handle med bitcoin eller annen virtuell valuta. Han opplyste at midlenes opprinnelse er kjøp og salg av bitcoin. Som følge av dette ble kundeforholdet registrert med *høy risiko* i bankens kundebehandlingssystem.

Bitcoin er en digital valuta utviklet i 2009. Det er blokkjede-teknologien som gir grunnlag for verdien, som ikke er forankret i en sentral utsteder, slik tilfellet er for andre valutaer. Ved bruk av bitcoins er det to digitale «nøkler» som må til for å få overført eierskapet. Det er en offentlig nøkkel, som er en kode bestående av en bokstav- og tallkjede, samt en tilsvarende privat nøkkel, som brukeren selv må oppbevare, enten i en *Wallet*, eller lagre i et annet lagringsmedium, f.eks. en mobiltelefon eller på en harddisk. Overføringer av bitcoins er fullt sporbart i alle ledd, idet alle bokstav- og tallkodene vil vises i en åpen database, men uten den private nøkkelen, finner man bare tallkodene, og ikke navnet på eieren av bitcoin. Den private nøkkelen er anonym og man må ha tilgang til lagringsmediet hvor denne oppbevares for å kunne bruke bitcoin eller avdekke hvem som er eier.

Slik sett er bitcoin omtalt som pseudoanonymt. Man får kjennskap til alle transaksjoner i en handelskjede, i form av tall og bokstavkoder, men ingen navn.

Valutaen er blitt beskyldt for å legge til rette for kriminalitet som hvitvasking og narkotikahandel, men brukes også ved stadig flere lovlige betalinger.

Ut over generell lovgivning er ikke handel med kryptovaluta regulert i Norge i dag, men det er tatt initiativ til slik regulering innen EU.

Våren 2017 økte omsetningen betydelig på Sundes private konto. Det gikk fra i underkant av 500 transaksjoner i april 2017 og opp til over 1 400 transaksjoner i juni 2017. Alle transaksjonene knyttet seg til veksling av bitcoin.

Som følge av økningen i antall transaksjoner på Sundes konto og risikoen forbundet med dette, besluttet Nordea i juni 2017 å avvikle kundeforholdet. Oppsigelsen av Sundes private konto ble iverksatt 11. oktober 2017, og kontoen med tilhørende nettbanktilgang er i dag avviklet.

Sunde har bestridt grunnlaget for oppsigelsen.

Den 7. juli 2017 søkte Sturle Sunde om bedriftskonto i Nordea for selskapet Bitmynt A/S (under etablering). Banken avsto søknaden i brev av 12. juli 2017 med henvisning til bankens interne rutiner. Som følge av manglende bedriftskonto har det ikke vært mulig for Sunde å få registrert selskapet i Brønnøysund.

Sunde har fortsatt sin vekslingsvirksomhet med bitcoin etter at kundeforholdet ble avsluttet i Nordea. Han har imidlertid ikke ønsket å opplyse om hvilken bankforbindelse han bruker i dag da han anser dette for å være en drifts- eller forretningshemmelighet.

Ved stevning og begjæring om midlertidig forføyning for Oslo tingrett i november 2017 krevde Sunde forføyning for at Nordea var forpliktet til å gjenåpne hans private konto og la han disponere over denne slik han gjorde frem til stengingen, herunder til handel med bitcoins, frem til det forelå endelig avgjørelse i saken. I hovedsaken nedla Sunde krav om at Nordea var forpliktet til å la ham åpne konto for aksjekapital for hans selskap Bitmynt AS SUS, subsidiært at Sturle Sunde gis rett til å opprettholde sitt kundeforhold til Nordea og at han fikk bruke tidligere konto på samme måte som han hadde brukt den tidligere. Han krevet også erstattet sitt økonomiske tap. Den subsidiære påstanden om å opprettholde sin private konto er senere frafalt.

Nordea har i sitt tilsvarende krevet at begjæring om midlertidig forføyning ikke tas til følge. I hovedsaken krevet Nordea seg frifunnet.

Oslo tingrett avsa kjennelse for krav om midlertidig forføyning den 7. desember 2017 hvor Sundes krav om midlertidig forføyning ikke ble tatt til følge.

Retten besluttet deretter, etter at partene begjærte det, å dele saken slik at kravet om å nekte Sunde å åpne konto blir behandlet først, og erstatningsspørsmålet i en eventuell senere sak.

Hovedforhandling i saken ble avholdt 19. og 20. april 2018. Sunde møtte med sin prosessfullmektig, advokat Odd Bovim. For Nordea møtte business risk manager Solveig Willumsen, og Nordeas prosessfullmektig var advokat Hallvard Gilje Aarseth. Sunde avga partsforklaring og det ble ført fire vitner.

Sunde Bitmynthandel Sturle Sunde har i hovedsak anført:

Selskapets oppgitte formål er å drive transaksjonstjenester med salg av kryptovaluta, men på kort sikt er selskapets formål begrenset til å få opprettet aksjeselskapet som skal jobbe med å utvikle plattformer for slike transaksjoner. Det er behov for en konto til å deponere aksjekapitalen og til å foreta betaling for utgifter knyttet til utviklingen av IT-verktøyene. Selskapet vil ikke på kort sikt bruke kontoen til å veksle bitmynt. Dersom selskapet senere skulle bruke kontoen til å veksle bitmynt, får Nordea heller vurdere oppsigelse da.

Finansavtaleloven § 14 gir banker kontraheringsplikt og det foreligger ikke forhold som gir grunnlag for å fravike det. Banken gir ingen holdbar begrunnelse for hvorfor de ikke vil opprettholde kundeforholdet. Begrunnelsen fyller ikke saklighetskravet i finansavtaleloven § 4.

Selskapets formål med kontoen eksponerer ikke banken for en risiko som er i konflikt med hvitvaskingslovens regler. Formålet med kontoen på kort sikt er å deponere aksjekapital og betale utgifter i forbindelse med utvikling av IT-plattform. Dersom banken på et senere tidspunkt mener seg eksponert, etter en konkret vurdering av selskapets transaksjoner har de mulighet til å avslutte kontoforholdet senere, og retten vil i så fall måtte ta stilling til saken på det tidspunkt.

Henvisningen til hvitvaskingsloven § 10 er ikke relevant for saken. Bestemmelsen gir hjemmel for å ikke etablere kundeforhold dersom kundekontroll ikke kan gjennomføres. Kundekontrollens innhold er regulert i loven §§ 7-8 og det anføres at det ikke foreligger forhold som gjør det umulig for banken å foreta slik kontroll av Sunde.

Det bestrides ikke at bitcoin og andre virtuelle valutaer innebærer risiko, men det har skjedd et sterkt skifte og modning av teknologien det siste året. Det er ikke riktig at det ved kjøp og salg («veksling») av bitcoins foreligger «særlig utfordringer knyttet til sporing av midlenes opprinnelse», da regelen tvert imot er at de midler som brukes til å erverve eller selge slike objekter skal registreres på samme måte som alle andre. Risikoen ved handel med bitcoins er i dag begrenset. Sunde har også egne sikkerhetsrutiner som gjør risikoen liten. Bankens begrunnelse sier ikke noe om hvorfor hvitvaskingsrisikoen ved slike kundeforhold skal være vesentlig høyere enn ved andre transaksjonsforhold og dette utgjør heller ingen saklig begrunnelse etter finansavtaleloven § 14.

Sunde Bitmynthandel Sturle Sunde har nedlagt slik påstand:

1. Nordea Bank AB er forpliktet til å opprette kundeforhold for selskapet Bitmynt AS SUS, herunder la Sturle Sunde åpne konto for aksjekapital og utføre betalingstjenester på vanlige vilkår.
2. Nordea Bank AB er forpliktet til å holde konto 6580.24.98238 åpen og vise historiske transaksjoner, og således la Sturle Sunde ha et kundeforhold hos dem i tråd med kontoavtalens forpliktelser til opplysningsplikt.
3. Sturle Sunde tilkjennes sakens omkostninger.

Nordea Bank Ab (publ), Filial i Norge har i korthet anført:

Nordea har rettmessig avsluttet sitt kundeforhold med Sturle Sunde og har ikke plikt til å gjenopprette dette. Nordea er heller ikke forpliktet til å opprette et nytt kundeforhold for selskapet Bitmynt AS SUS («Bitmynt»).

Det følger av finansavtaleloven § 21 at en bank kan si opp et kundeforhold dersom det foreligger saklig grunn. Tilsvarende har Nordea rett til å nekte opprettelse av kundeforhold når det foreligger saklig grunn, jf. finansavtaleloven § 14.

Nordeas beslutning om å avslutte kundeforholdet med Sturle Sunde er begrunnet med at Sundes konto ble benyttet til omfattende bitcoinhandel/bitcoinveksling. På samme måte er Bitmynt nektet å opprette kundeforhold hos Nordea fordi Bitmynt skulle benytte kundeforholdet til å kunne fortsette den vekslingsvirksomheten som tidligere ble drevet av Sunde.

Bitcoinveksling i det omfang som Sturle Sundes konto har blitt benyttet til, innebærer en risiko for at kontoen kan bli benyttet til transaksjoner som har tilknytning til hvitvasking, terrorfinansiering eller annen straffbar virksomhet.

Saksøkers bitcoinvekslingsvirksomhet er uregulert og ikke underlagt myndighetsfastsatte krav til identifikasjonskontroll etc. For kunder med høy risiko for hvitvasking og terrorfinansiering, har Nordea som rapporteringspliktig en plikt til å kunne kontrollere en kundes opplysning om midlenes opprinnelse. Nordea har ved Sundes bitcoinvekslingsvirksomhet ingen praktisk mulighet til å ha kontroll over eller spore midlenes opprinnelse.

Risikoen for at konto i Nordea kan bli benyttet til transaksjoner som har tilknytning til hvitvasking, terrorfinansiering eller annen straffbar virksomhet, utgjør i det foreliggende tilfellet saklig grunn til å si opp eller nekte etablering av kundeforhold etter finansavtaleloven §§ 14 og 21.

Dette underbygges ytterligere av at Nordea etter hvitvaskingsloven § 10 også har *plikt* til å avvikle et etablert kundeforhold *hvis kundeforholdet medfører risiko for transaksjoner med tilknytning til utbytte fra straffbare handlinger eller forhold som rammes av straffeloven §§ 131 til 136a.*

Nordea Bank Ab (publ), Filial i Norge har nedlagt slik påstand:

1. Nordea Bank Ab (publ), filial i Norge frifinnes.

2. Sunde Bitmynthandel, org. Nr. 997 987 314, dømmes til å erstatte sakskostnadene til Nordea Bank AB (publ), filial i Norge.

Rettenns bemerkninger

En bank har i utgangspunktet plikt til å ta imot nye kunder. Dette følger forutsetningsvis av finansavtaleloven § 14, som sier at en bank må ha saklig grunn til å avslå å utføre betalingstjenester på vanlige vilkår. Spørsmålet i saken er om Nordea bank har saklig grunn til å nekte å åpne konto for firmaet Bitmynt Sturle Sunde.

Retten bemerker at Nordea i sine generelle vilkår har skrevet at «Banken kan avslå å opprette konto eller ta imot innskudd når saklig grunn foreligger».

Det er ikke relevant rettspraksis knyttet til finansavtaleloven § 14. I ot.prp.41 (1998-1999) fremgår det:

Som Banklovkommissjonen peker på, vil nektelse av å ta imot betalingsoppdrag bare kunne anses som saklig i særlige tilfeller. F eks vil det ikke være saklig grunn til å avvise en kunde at denne er utlending. Enkelte høringsinstanser reiser spørsmål ved forholdet mellom den foreslåtte regelen og regelverket mot hvitvasking av penger, se finansieringsvirksomhetsloven (lov 10 juni 1988 nr 40) § 2-17 og forskrift 7 februar 1994 nr 118 om tiltak mot hvitvasking av penger. Det vises til at hvitvaskingsforskriften § 6 pålegger finansinstitusjoner å avvise kunder ved mistanke om hvitvasking av penger, og at hvitvaskingsreglene pålegger institusjonen ikke å gjøre kunden kjent med at avvisningen skyldes mistanke om hvitvasking av penger.

Spørsmålet om hva som er saklig grunn er for øvrig ikke kommentert. I Finansavtaleloven med kommentarer, Grøttjord & Rosén 2013, er det gitt enkelte eksempler på hva som kan være saklig grunn til nektelse. Det er nevnt uvanlig store innskudd, innskudd i fremmed valuta, at man befinner seg utenfor bankens geografiske eller annen type begrensning, mistanke om straffbare forhold. Det er der også antatt at det kan være relevant om det vil være spesielt ressurskrevende for en bank å tilby en aktuell tjeneste.

Praksis fra Finansklagenemnda knyttet til finansavtaleloven § 14 gir ikke relevante holdepunkter for denne saken, men det ser generelt ut til at saklighetskravet ikke tolkes strengere enn ordlyden tilsier. Praksis etter lovens § 21 er imidlertid også relevant, idet det på samme måte er krav om saklig grunn for å si opp et kundeforhold. I finKN-2016-294 ble det ansett som saklig grunn for oppsigelse at kunden var tiltalt for blant annet heleri av ca. kr 14 mill., som ble antatt å være utbytte av straffbare handlinger. Det var grunn til å tro at kunden hadde brukt en eller flere private konti som mellomkonti for pengestrømmer i den forretningsvirksomheten som tiltalen mot ham var knyttet til. Dette er noe annerledes enn i vår sak, men gir et holdepunkt for fortolkningen.

Det er naturlig å tolke kravet til saklighet i lys av begrunnelsen for bankenes kontraheringsplikt. I NOU 1994:19 er bankenes kontraheringsplikt begrunnet slik:

Det er banker og andre finansinstitusjoner som forvalter de vesentlige deler av publikums likvide midler. Banker har enerett til å motta innskudd fra en ubestemt krets av innskytere, jf. sparebankloven § 1 og forretningsbankloven § 1. Et naturlig motstykke til institusjonenes faktiske og rettslige stilling m.h.t. innskuddsmidler er at publikum gis enkel adgang til å overlate sin likviditet til institusjonene. Både hensynet til sikker oppbevaring og hensynet til å kunne oppnå avkastning på midlene gjør at det er viktig for publikum å kunne plassere sine midler i finansinstitusjoner. Gjennom kontoholdet får kundene dessuten en praktisk grei adgang til betalingssystemet

Bankens rett til å avvise etter finansavtaleloven § 14 utfylles av hvitvaskingsregelverket. I hvitvaskingsloven § 10 bestemmes at:

Et etablert kundeforhold skal avvikles hvis fortsettelse av kundeforholdet medfører risiko for transaksjoner med tilknytning til utbytte av straffbare handlinger eller forhold som rammes av straffeloven §§ 131 til 136 a.

Straffeloven § 131 til 136 a omhandler terrorhandlinger. Banken har således en *plikt* til å avslutte et kundeforhold hvis kundeforholdet medfører risiko for transaksjoner med tilknytning til straffbare handlinger eller terrorhandlinger.

I rundskriv RFT-2016-24 punkt 8 fremgår at Finanstilsynet mener at risiko som nevnt i hvitvaskingsloven § 10 vil gi saklig grunn til oppsigelse etter finansavtaleloven § 21. Retten legger til grunn at risiko som nevnt også vil gi saklig grunnlag for å avvise et kundeforhold etter finansavtaleloven § 14.

Spørsmålet er om Nordea hadde saklig grunn til å avvise kundeforhold med firmaet Bitmynt.

Sunde har anført at han ikke hadde tenkt å drive veksling av bitcoin i den kontoen han søkte om for selskapet Bitmynt i den første tiden, men at det sentrale for ham var å ha en konto for å deponere aksjekapitalen samt foreta utbetalinger i forbindelse med utvikling av IT plattform for selskapet. Han har anført at Nordea derfor ikke hadde grunn til å avvise søknad om konto. Anførselen er fremmet som subsidiær anførsel, men retten behandler dette først i det retten skal vurdere lovligheten av Nordeas avvisning, på bakgrunn av den informasjon Nordea har hatt. Retten vil påpeke at anførselen om at selskapet ikke har hatt til hensikt å drive med bitcoinveksling er først fremmet for retten forut for hovedforhandling. Som det vil fremgå, finner ikke retten denne anførselen sannsynliggjort.

I søknad om bedriftskonto 7. juli 2017 for Bitmynt A/S er selskapets formål angitt som «*veksling mellom tradisjonell valuta og kryptovaluta*». Det er anslått at selskapet vil kjøpe og selge bitcoin for ca 30.000.000 kroner pr måned. Det er angitt at søknaden gjelder

bedriftskonto, men alternativene «betalingsformidling, lån, plassering og forsikring» er strøket over. Selskapet har også angitt at det vil gjøres overføringer til Tyskland tilsvarende ca 10 000 Euro månedlig og har krysset av for at det ikke vil motta betalinger fra utlandet. Vedlagt søknaden lå selskapets stiftelsesdokument, hvor det fremgikk at «*Selskapet skal vekse mellom tradisjonell valuta, bitcoin og annen kryptovaluta. Selskapet kan og drive med anna økonomisk verksemd innan kryptovaluta og tilknytt teknologi*».

I samtale med kunderådgiver i Nordea 20. juni 2017 opplyste Sunde at han ville avslutte vekslingsvirksomheten den 31. juli 2017 og ta en pause til han skulle starte i det nystartede A/S. «*Jeg er usikker på om jeg kommer til å benytte Nordea til det. Da kommer jeg til å avslutte den handelen jeg driver med nå fra min Nordeakonto og gå over til AS*». Det fremgår imidlertid senere i referatet: «*Jeg må få startet opp AS før AS tar over for bitcoinhandelen fra Nordeakontoen*». Dette viser at Sunde hadde til hensikt å drive bitcoinhandel fra selskapet.

Nordea avsluttet kundeforholdet med Sturle Sunde og begrunnet dette i brev av 11. august 2017 med at Sturle Sunde drev «*omfattende bitcoin veksling som innebærer stor risiko for transaksjoner med tilknytning til straffbare handlinger og terrorfinansiering*». Banken viste til hvitvaskingsloven § 10. Det ble også påpekt at transaksjonene var gjort i næring og at dette var i strid med kontoavtalen for kontoavtale for privat brukskonto og opplysninger som var gitt ved søknad om konto.

Advokat Bovim sendte brev til Nordea på Sundes vegne den 20. oktober 2017 og sa seg uenig i bankens vurdering. Det fremgår av brevet at «*Min klient har vurdert at han, for å fjerne enhver tvil om at transaksjonene kan gjennomføres fra den konto hvor de blir gjennomført, kan være villig til å gå over til å foreta dem i næring gjennom et aksjeselskap*». Også dette viser at selskapet skulle drive bitcoinhandel.

I epost 31. oktober 2017 varslet advokat Bovim Nordea om at han vurderte å ta ut søksmål med påstand om at Sunde «*har rett til å ha konto hos Nordea for sin drift*».

Det er ikke noen holdepunkter i den kommunikasjonen som har vært mellom Sunde og Norde for at Bitmynt kun skulle drive med utvikling av IT plattform og deponering av aksjekapital. Retten anser på bakgrunn av bevisførselen at det er klart at Bitmynt A/S skulle bruke bedriftskontoen til å drive med veksling av kryptovaluta, og at Nordea i sin behandling av Sundes kontosøknad har forholdt seg til dette med god grunn.

Spørsmålet er deretter om dette gir saklig grunn til å nekte selskapet konto.

Sundes vekslingsvirksomhet er organisert slik at personer kontakter ham gjennom internettbasert kommunikasjon. De oppgir om de vil kjøpe eller selge bitcoin og de avtaler handelen basert på den kursen Sunde har. Kjøper overfører penger til Sundes bankkonto

med et eksakt beløp, inkludert et ørebeløp som er ulikt andre transaksjoner, og som har virkning som et KID nummer. Når Sunde ser beløpet er kommet inn på konto, sender han avtalt mengde bitcoin til kjøper. Og omvendt, når noen vil selge bitcoin. Da er det kunden som overfører bitcoin til Sunde som igjen overfører penger til kundens bankkonto. På denne måten vil Sunde ha tilgang til informasjon om hvilken konto en bitcoinbruker har brukt.

Det følger av referat fra telefonsamtale mellom Nordeas representant og Sunde den 20. juni 2017 at Sunde selv vurderte sin vekslingsvirksomhet risikofylt: *«Jeg er veldig obs på at det jeg driver med er i risikosonen»*. Videre fremgår: *«Når det er så store summer som flytter seg, så bør jeg ha kontroll på det. Det hender at folk tar betaling for illegale substanser og utpressing i bitcoin, og derfor er det viktig å finne ut hvor bitcoinene kommer fra»*

Videre uttalte Sunde *«Når jeg er usikker venter jeg med å sende bitcoin til jeg har undersøkt. Da ringer jeg vedkommende. Slår opp nummeret i telefonkatalogen, ringer vedkommende og får tak i mer info. I flere tilfeller har jeg.. selv om jeg har fått ID og telefonnummer av kunden, så har jeg takket nei fordi jeg synes det har virket tvilsomt. Jeg sjekker en god del på automatikk (magefølelse)»*.

Sunde har opplyst i retten at han har gjennomlest og akseptert referatet fra denne samtalen.

Politioverbetjent Erik Sneeggen fra Kripos har ansvaret for økonomisk etterforskning på «det mørke nettet». Han forklarte i retten at dette er anonyme markedsplasser på internett hvor det er behov for et anonymt betalingsmiddel. Det som kjøpes og selges er straffbart, for eksempel narkotika, falske identitetsdokumenter, pass, våpen, overgrepsmateriale. Det handles også med «cybercrime-relatert skadevare» hvor man kan kjøpe dataprogrammer med virus eller som kan manipulere mottakermaskinen.

Det er særlig narkotika og våpen norsk politi har kjennskap til. Ved kjøp av varer og tjenester på det mørke nettet er det viktig for aktørene å beholde anonymiteten. Bitcoins brukes da av aktørene som ikke ønsker å involvere tredjepart i en transaksjon. Selger oppgir da sin bitcoin adresse til kjøper som må gå til en bitcoinveksler og kjøpe bitcoins og overføre til selger. Ved bruk av bitcoins er det, som nevnt foran, behov for en privat nøkkel, en tall- og bokstavkode. Denne private nøkkelen finner politiet først dersom de, etter ransaking, har funnet lagringsmediet til nøkkelen. Slik sett omtales bitcoin som pseudoanonymt, fordi nøkkelen ligger lett tilgjengelig i en åpen database, men identiteten til innehaveren ikke lar seg skaffe før man tar beslag i lagringsmediet.

Sneeggen forklarte at bitcoinvekslere også kan gi politiet informasjon om hvem som veksler med dem og at politiet på den måten kan finne identiteten til en bitcoininnehaver. Sunde har gitt politiet slik informasjon i saker politiet har etterforsket.

Sneeggens erfaring med de norske sakene, er at det kun er bitcoin som blir brukt i det norske markedet, selv om det er kommet andre kryptovalutaer til. Sneeggen har ikke sett andre betalingsmidler enn bitcoins ved norske transaksjoner på det mørke nettet.

Kripos har, i følge Sneeggen, hatt som en av sine strategier å presentere sine erfaringer for banker for å gjøre bransjen oppmerksom på den økte risikoen for hvitvasking, siden vekslingsbransjen ikke er regulert og vekslerne ikke er underlagt hvitvaskingsloven. Det er på det rene at Kripos også har holdt foredrag for Nordea og at dette har bidratt til Nordeas holdning til kundeforhold med bitcoinvekslere.

Sneeggen forklarte at det er laget analyseverktøy til bruk for vekslere som er nokså likt det politiet bruker. Dette blir holdt oppdatert slik at nøklene til de ulike mørke markedsplassene blir gjenkjent i systemet, slik at handler mot disse kan stanses. Dette er i følge Sneeggen et nokså kostbart program. De kriminelle kan imidlertid, på sin side, kjøpe tilgang til en «tumblertjeneste» som hindrer sporing. Også dette tilbys på det mørke nettet.

Sneeggen vurderte at det var veldig høy risiko for transaksjoner på det mørke nettet dersom bitcoinveksleren ikke bruker det samme analyseprogrammet som politiet selv bruker. Vekslere vil da motta og sende bitcoin «i blinde». Det har også vært eksempler hvor kjøper har satt inn kontanter i bank til Sunde, og fått bitcoins tilbake. Det vil da ikke være noen mulighet for å kjenne kundens identitet. Det har også vært saker hvor kjøper har handlet bitcoins gjennom illegal nettbanktilgang. Heller ikke da vil man ha holdepunkter for kundens identitet.

Sneeggen forklarte at man har sporet flere transaksjoner til og fra det mørke nettet, med tilknytning til hvitvasking og terrorfinansiering gjennom de norske bitcoinvekslerne, herunder Sturle Sunde. Sunde har imidlertid på sin side også gitt politiet mye verdifull informasjon av høy kvalitet som har ført til at kriminelle har blitt pågrepet.

Sneeggen forklarte videre at han har forståelse for at Nordea ønsker å ta ned risikoen ved å nekte kundeforhold til vekslere av bitcoin, men understreket at Kripos ikke er i posisjon til å gi råd til bankene om å nekte slike kundeforhold. Det er allikevel slik at man er avhengig av at finansbransjen iakttar hvitvaskingsreglene, som Sneeggen betegnet som «førstelinjeforsvar mot hvitvasking». Han forklarte for øvrig at politiet vurderer at Sundes vekslingsvirksomhet er vurdert å ha likhetstrekk med medvirkning til hvitvasking, og at politiet ville vurdert å anmelde Sunde dersom hans virksomhet var omfattet av hvitvaskingsloven. Men så lenge den ikke er det, foretar politiet selv seg ikke noe overfor Sunde.

Det fremgår av saken at aktiviteten på Sundes konto har utløst flere varsler i Nordeas monitoreringssystem og medført behov for oppfølging av transaksjonene, herunder behov

for å rapportere til Økokrim i medhold av hvitvaskingsloven § 18. Flere transaksjoner har blitt stanset for nærmere undersøkelse som følge av utløste varsler.

I Nasjonal risikovurdering hvitvasking og terrorfinansiering i Norge, utarbeidet av Justisdepartementet i 2016 fremgår det:

Det er viktig å påpeke at det ikke er ulovlig å bruke digital valuta i seg selv, men at det kan forenkle kjøp av ulovlige varer for kriminelle – på samme måte som kontanter i den fysiske verden.

Ettersom transaksjoner kan utføres anonymt kan virtuelle valutaer utnyttes av kriminelle som driver med omsetning av ulovlige varer og tjenester som narkotika, barnepornografi, stjalne kredittkortopplysninger og våpen. Anonymiteten kan også utnyttes til hvitvasking og terrorfinansiering.

Digitale valutaer fryktes også brukt av ekstremister og terrorister for å opprettholde en anonym tilstedeværelse på nett og for å skjule store pengetransaksjoner

...

Virtuelle valutaer er, gitt sin natur og måten de blir omsatt på, godt egnet til å finansiere kriminell aktivitet og fasilitere hvitvasking.

European Banking Authority (EBA) understreket i 2014 at det er mange risiki ved virtuelle valutaer og at det er behov for omfattende regulering for å minske disse. En av risikoene som er nevnt er faren for hvitvasking og økonomisk kriminalitet. EBA oppfordret da myndighetene i de ulike land til å søke å hindre finansinstitusjoner til å kjøpe, eie og selge kryptovaluta. De anbefalte også at landene innførte krav om at vekslere av virtuell valuta ble underlagt hvitvaskingsregelverket. Dette er ikke gjort i Norge, og denne typen virksomhet er ikke regulert annet enn gjennom de generelle regler som gjelder enhver (heleribestemmelsene, straffelovens medvirkningsbestemmelser m.v.).

Det fremgår av en artikkel fra Chainalysis fra januar 2018 at andelen transaksjoner på det mørke nettet med bitcoin har gått ned siden 2012. I 2012 var 30 % av alle transaksjoner med bitcoin tilknyttet handel med det mørke nettet, mens i 2017 hadde dette minsket til 1 %. Det er gitt tre ulike forklaringer til dette; at myndigheter har stengt markedsplasser på det mørke nettet, bruken av bitcoin har økt som finansinstrument og bruken av andre kryptovalutaer har økt. Retten forstår artikkelen dit at det fortsatt brukes bitcoin på det mørke nettet i samme omfang som før, men den relative andelen av slik handel har gått ned, fordi antallet transaksjoner med Bitcoins totalt har økt til andre formål. Retten tolker dette slik at det fortsatt brukes kryptovaluta til å handle på det mørke nettet, men bruken av bitcoins har blitt utvidet til andre, legitime formål. Flere av vitnene i saken har støttet dette og påpekt at handelen med bitcoins har hatt stor økning de siste år som følge av at flere bruker det som en finansinvestering.

EU-kommisjonen avga i juni 2017 en risikovurdering vedrørende risiko for hvitvasking og terrorfinansiering. I risikovurderingen utales det at digitale valutaer synes å være klart («*significantly*») utsatt for hvitvaskings- og terrorfinansieringsrisiko.

Retten er etter en samlet vurdering ikke i tvil om at risikoen for hvitvasking og transaksjoner med tilknytning til straffbare handlinger er klart forhøyet med handel med bitcoin selv om bitcoinhandel nå også i stor grad gjøres med legitime formål. Retten finner det klart at denne risikoen utgjør saklig grunn for banken til å nekte kundeforhold etter finansavtaleloven § 21. Retten viser særlig til på bankens plikt etter hvitvaskingsloven § 10 til å avvikle kundeforhold dersom det medfører *risiko* for transaksjoner med tilknytning til straffbare handlinger. Denne risikoen er åpenbar og i og for seg ubestridt av Sunde. Retten er ikke enig med Sunde i at risikoen må være *kvalifisert* for å kunne nekte kundeforhold. Ordlyden i hvitvaskingsloven gir ikke støtte for et slikt krav, og det er heller ikke pekt på andre rettskilder som gir holdepunkter for en slik fortolkning. Banken må da ha rom for å gjøre sine risikovurderinger uten å risikere å komme i konflikt med loven.

Retten finner ikke at Sundes egne sikkerhetsrutiner er egnet til å svekke risikoen på en slik måte at banken må akseptere det. Sunde har opplyst at han både selger og kjøper bitcoins for en verdi av 30 millioner NOK i måneden. Til sammen blir dette transaksjoner for 60 millioner NOK månedlig. Sunde har forklart at hans sikkerhetsrutiner er manuelle. Han mener han kjenner kunden og har en sterk magefølelse som gjør at han gjenkjenner mistenkelige forhold. Han ringer også opp kunden via Skype dersom han får mistanke om noe irregulært. Han bruker også et program som heter Wallet explorer. Dette gjør noe av det samme som det programmet politiet bruker, som Sneeggen forklarte seg om, men i følge Sneeggen er det et gratisprogram hvor nøklene (kodene) som avslører tilknytning til det mørke nettet ikke holdes oppdatert. Dette tilsier at det er større grad av trygghet, men ikke slik at risikoen er redusert tilstrekkelig. I følge Sneeggen *kan* de gi «en viss indikasjon» for transaksjonens tilknytning.

Selv om bitcointransaksjoner har stor sporbarhet isolert sett, vil man ikke kjenne identiteten til noen av leddene uten at man har den private nøkkelen. Selv om politiet gjennom etterforskning kan få tilgang til denne gjennom ransaking, har ikke banken noen slik mulighet. For banken innebærer det at det gjøres transaksjoner uten mulighet til å kjenne kunden. Med den handelsvirksomheten Sunde driver er det da ikke mulig for banken å oppfylle sine forpliktelser til kundekontroll og løpende oppfølging etter hvitvaskingsloven.

Sunde har i retten argumentert for at han vil kunne få Bank-ID dersom han får bedriftskonto hos Nordea. Han kan da pålegge kunden å bruke bank-ID, noe som vil identifisere kunden. Dette spørsmålet har ikke blitt belyst i dialogen med Nordea i forbindelse med søknad om konto. Det retten skal ta stilling til, er som nevnt hvorvidt Nordeas avslag på konto var lovlig. Når spørsmålet om bruk av bank ID ikke har vært

belyst i søknadsprosessen, men først ble fremmet i hovedforhandlingen, er ikke dette noe retten kan ta stilling til.

På samme måten stiller det seg at selskapet har argumentert med at de har en ny IT plattform med automatiserte sikkerhetsrutiner under utvikling. Dette har ikke vært belyst i søknadsprosessen og retten kan ikke ta med i vurderingen sikkerhetsrutiner som er under utvikling.

Retten anser det også lite relevant at bruk av kontanter innebærer større risiko enn handel med bitcoins i forhold til tilknytning til kriminalitet. Det er grunn til å tro at bruk er bitcoins er mindre trygt for kriminelle enn bruk av kontanter. Samtidig åpner bruk av bitcoins på det mørke nettet for et større marked med andre og nye aktører enn det politiet tidligere har sett, i følge Sneeggen. Retten vil bemerke at det uansett ikke er et relevant argument at det finnes andre og mer risikable betalingsformer enn bitcoin.

Det er også dokumentert at selskapet Bitmynt har fått innvilget skattefordel gjennom Forskningsrådets «Skattefunnprosjekt». Det gir rett til skattefrihet for forsknings- og utviklingsaktiviteter for formålet å «automatisere en handelsplattform for kjøp og salg av bitcoin (BTC) i henhold til norske krav for identifisering og hvitvasking». Dette gjelder noe annet og har lite relevans til det denne saken gjelder; spørsmålet om Sundes bitcoinhandel innebærer risiko for transaksjoner med tilknytning til straffbare handlinger.

Etter dette skal Nordea frifinnes. Etter tvisteloven § 20-2 har den som har vunnet helt krav på å få dekket sine sakskostnader for retten. Retten kan ikke se at noen av unntaksbestemmelsene i tvl. § 20-2 (3) eller § 20-4 kommer til anvendelse.

Advokat Aarseth har fremlagt omkostningsoppgave med kr. 387 999,-. Det har ikke vært innvendinger mot kravet. Omkostningene anses rimelige og nødvendige, jf tvl. § 20-5 første ledd. Kravet tilkjennes i sin helhet.

DOMSSLUTNING

1. Nordea Bank AB (publ), filial i Norge frifinnes.
2. Sunde Bitmynthandel, org. Nr. 997 987 314, dømmes til å erstatte sakskostnadene til Nordea Bank AB (publ), filial i Norge med 387 999 – trehundreogåttisyvtusennihundreogtittiti – kroner, innen 2 –to - uker fra dommens forkynnelse.

Retten hevet

Elisabeth Jordan Ramstad

Veiledning om anke i sivile saker vedlegges.

Veiledning om anke i sivile saker

I sivile saker er det reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 som gjelder for anke. Reglene for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger er litt ulike. Nedenfor finner du mer informasjon og veiledning om reglene.

Ankefrist og gebyr

Fristen for å anke er én måned fra den dagen avgjørelsen ble gjort kjent for deg, hvis ikke retten har fastsatt en annen frist. Disse periodene tas ikke med når fristen beregnes (rettsferie):

- fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag
- fra og med 1. juli til og med 15. august
- fra og med 24. desember til og med 3. januar

Den som anker, må betale behandlingsgebyr. Du kan få mer informasjon om gebyret fra den domstolen som har behandlet saken.

Hva må ankeerklæringen inneholde?

I ankeerklæringen må du nevne

- hvilken avgjørelse du anker
- hvilken domstol du anker til
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hva du mener er feil med den avgjørelsen som er tatt
- den faktiske og rettslige begrunnelsen for at det foreligger feil
- hvilke nye fakta, bevis eller rettslige begrunnelser du vil legge fram
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det kravet ankesaken gjelder, og hvilket resultat du krever
- grunnlaget for at retten kan behandle anken, dersom det har vært tvil om det
- hvordan du mener at anken skal behandles videre

Hvis du vil anke en tingrettsdom til lagmannsretten

Dommer fra tingretten kan ankes til lagmannsretten. Du kan anke en dom hvis du mener det er

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i dommen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Hvis du ønsker å anke, må du sende en skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har behandlet saken. Hvis du fører saken selv uten advokat, kan du møte opp i tingretten og anke muntlig. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater, anker muntlig.

Det er vanligvis en muntlig forhandling i lagmannsretten som avgjør en anke over en dom. I ankebehandlingen skal lagmannsretten konsentrere seg om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet, og som det er knyttet tvil til.

Lagmannsretten kan nekte å behandle en anke hvis den kommer til at det er klart at dommen fra tingretten ikke vil bli endret. I tillegg kan retten nekte å behandle noen krav eller ankegrunner, selv om resten av anken blir behandlet.

Retten til å anke er begrenset i saker som gjelder formuesverdi under 125 000 kroner

Hvis anken gjelder en formuesverdi under 125 000 kroner, kreves det samtykke fra lagmannsretten for at anken skal kunne bli behandlet.

Når lagmannsretten vurderer om den skal gi samtykke, legger den vekt på

- sakens karakter
- partenes behov for å få saken prøvd på nytt
- om det ser ut til å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket, eller ved behandlingen av saken

Hvis du vil anke en tingretts kjennelse eller beslutning til lagmannsretten

En *kjennelse* kan du som hovedregel anke på grunn av

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i kjennelsen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Kjennelser som gjelder saksbehandlingen, og som er tatt på bakgrunn av skjønn, kan bare ankes dersom du mener at skjønnsutøvelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan du bare anke hvis du mener

- at retten ikke hadde rett til å ta denne typen avgjørelse på det lovgrunnlaget, eller
- at avgjørelsen åpenbart er uforsvarlig eller urimelig

Hvis tingretten har avsagt dom i saken, kan tingrettens avgjørelser om saksbehandlingen ikke ankes særskilt. Da kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Kjennelser og beslutninger anker du til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anken avgjøres normalt ved kjennelse etter skriftlig behandling i lagmannsretten.

Hvis du vil anke lagmannsrettens avgjørelse til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Samtykke gis bare når anken gjelder spørsmål som har betydning utover den aktuelle saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta anker over *kjennelser* og *beslutninger* til behandling.

Hvis de blir tatt til behandling, er det som regel hvis spørsmålet har betydning utover den aktuelle saken, hvis andre hensyn taler for at anken bør prøves, eller hvis saken reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelser og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.